

Jeklarski magnatje obdolženi provokacij

Lewis, vodja organizatorične kampanje, je povedal, da traja bi rad s silo preprečil organiziranje delavcev v bona fide delavski uniji. Unija dosega dogovor z jeklarsko družbo v Portsmouthu, O., kjer delavci stavkajo že šest tednov. Spor s starokopitnimi voditelji ADF dosega kritično točko

Washington, D. C.—John L. Lewis, predsednik rudarske unije UMWA in načelnik odbora industrijske organizacije, je v svojem govoru po radiu ožigal jeklarske magnate in jih obdolžil, da premišljeno izzivajo krve konflikte, da preprečijo organiziranje železarskih in jeklarskih delavcev v industrijski uniji.

"American Iron & Steel Institute (organizacija jeklarskih magnatov) je z velikimi oglaševanji v poslopju opozorila javnost, da bo poskušala brutalne sile proti organizatorjem odbora za industrijsko organizacijo, ki so bili poslani v središča jeklarske in železarske industrije," je rekel Lewis. "Odgovornost za stavke, prelivanje krvi in nasilne čine v zvezi z našo rbo, katere cilj je organiziranje jeklarskih delavcev, bo padla na jeklarsko oligarhijo, ne na organizatorje."

Pittsburgh, Pa.—Člani odbora, ki vodi organizatorično kampanjo med jeklarskimi delavci, so pozvali jeklarske magnate, naj se prične pogajati z Zvezo železarskih in jeklarskih delavcev glede mezd, delovnih pogojev in priznanja unije.

Philip Murray, načelnik odbora, je naznanil, da je Vincent Kennedy, reprezentant odbora, segel dogovor z uradniki Wheeling Steel korporacije glede poravnave stavke v njeni jarni v Portsmouthu, O. Ta stavka je izbruhnila pred šestimi tedni, ko je korporacija odpravila kolektivna pogajanja in članje unije.

Chicago.—Van A. Bittner, reprezentant Lewisovega odbora, ki je bil poslan v čikaški distrikt, da organizira jeklarske delavce, je odgovoril Johnu P. Trejnu, predsedniku kovinarstva departamenta Ameriške denarje federacije, ki je dejal, da jeklarski in železarski delavci ne morejo ničesar pridobiti, če se organizirajo v industrijski uniji. Industrijski unionizem nima pri razvoju v Združenih državah.

Bittner v svojem odgovoru na odgovor Trejnu, da sistem poklicnega unionizma, ki ga zagovarja Ameriška delavska federacija, povzroča pravne spore med delavci in to je glavni vzrok, da delavske gibanje v tej deželi niso tako uspešna, kakor bi bila, če bi imeli.

Kantonski piloti ukradli devet letal

Sanghaj, 8. jul.—Devet bombnih letal, ki so bila izdelana v Ameriki za kantonsko vlado (Južna Kitajska), je včeraj prišlo v Nanking, v glavno mesto kantonjske vlade. Piloti so se prostovoljno izjavili, da so se iz kantonjske vlade in obljube lojalnosti nankinski vladi. Kantonska vlada je določila nagrado \$20,000 za prijetje in aretacijo vsakega dezerterja. Letala so tudi povedali, da je že 40 kantonjskih pilotov dezerterovalo. Tri druga letala so včeraj dospela v Canso, eno pa se moralo spustiti na tla v Swatow, in je prišlo v roke kantonjskega vojske, moštvo pa je prejelo vojaško.

Bryanov list obrnil hrbet Rooseveltu

Omaha, Nebr., 8. jul.—The Omaha World-Herald, najstarejši list demokratske stranke na srednjem zapadu, čigar urednik je nekoli William J. Bryan, je včeraj direktno napadel pred-

Čikaški reveži bodo dobili živila

Brezposelni oblegajo urade mestnih odbor- nikov

Chicago, 8. jul.—Okrog 40,000 družin, ki so na reliefni listi in niso v zadnjih dneh prejele nobene podpore, bodo dobile živila kakor hitro bodo mestni uradniki dobili potrebni denar od okrajnih avtoritet. Zadnji petek je čikaški okraj prejel \$575,000 iz državnega reliefnega sklada. Od te vsote bodo porabili \$527,282 za nasičevanje revežev v Chicagu. Na včerajšnji sji mestnega sveta so aldermani pri- spevali \$2500 za kritje postnih stroškov v zvezi s pošiljanjem živil brezposelnim.

V smislu zakona, ki je bil sprejet v državni legislaturi, se denar iz sklada kupijskega davka ne sme rabiti za kritje upravnih stroškov — za plače uslužben- cem v reliefnih uradih, kar je povzročilo krizo. Zvezni senator Hamilton Lewis, ki se je udeležil seje, na kateri so razpravljali o situaciji, je obljubil, da bo konferiral s H. L. Hopkinsom, načelnikom federalne reliefne administracije, z namenom, da dobi reliefna uprava nekaj denarja iz federalnega sklada. Federalna vlada je sicer ustavila direktni relief, toda Lewis je dejal, da je Hopkins izjavil, da se lahko naredi izjema, ako potreba to zahteva.

Večje število aldermanov se je pritožilo, ker siromaki oblegajo njihove urade in iščejo pomoči. Brezposelni se zbirajo tudi pred uradi državne reliefne administracije, ki so zaprti že od 1. julija. Skupina revežev je včeraj skušala udreti v urad reliefne postaje na 1750 N. Lincoln st. in pozvana je bila policija, ki jih je razgnala.

Čičerin, bivši sovjet- ski državnik, umrl

Moskva, 8. jul.—Jurij Čičerin, bivši komisar zunanjih zadev sovjetske vlade, je včeraj umrl v starosti 64 let. Čičerin, eden najboljših sovjetskih državnikov, je vodil zunanje posle sovjetske republike od prvih let revolucije do leta 1930, ko je zbolel na periodični blaznosti. Nasledil ga je Maksim Litvinov. Čičerin, sin carskega diplomata, je sprejel socialistične ideje v Nemčiji, kjer je bil v carski diplomatični službi. To je bilo v letu 1897. Pustil je službo in ostal v Nemčiji. Med svetovno vojno je bil v Angliji, kjer so ga zaprli, ko je izbruhnila revolucija v Rusiji. Leta 1918 ga je Anglija zamenjala za svojega poslanika v Rusiji Buchanan, katerega so boljševiki zaprli v Petrogradu. Tedaj je Čičerin prevzel sovjetske zunanje posle in jih vodil 12 let.

Konvencija far- mer-laboritov

Mitchell, S. D.—Konvencija farmersko-delavske stranke, ki se je vršila v tem mestu, je imenovala kandidata za vse državne urade. Za governerskega kandidata je bil izbran Oscar Brekke, predsednik Farm Holiday Assn. v Južni Dakoti.

sednika Roosevelta kot dikta-

Domače vesti

Iz Kansasa

West Mineral, Kans.—Zadnje dni sta John Marolt in njegova žena imela v svojem krogu doma tri sinove, katerih nista že dolgo videla. Vsi trije so obiskali svoj tukajšnji rojstni kraj in se pomudili pri starših. To so John Marolt ml., ki je prišel s svojo ženo vred iz Californije in August Marolt z ženo ter Frank Marolt, ki sta prišla iz Chicaga. Mlajši John Marolt je bil z doma sedem let in čutil se je, kako se je tu vse spremenilo. Imeli so se prav dobro in tuid zapeli so nekaj zabavnih skupaj z očetom.

Nov grob na zapadu

Murray, Utah.—Dne 5. julija je tu umrl Frank Mišmaš, vdovec, ki je bil doma iz Prince vasi pri Ambrozu na Dolenjskem in v Ameriki je bival 26 let. V Carbon countyju, Utah, je delal več let v premogovnikih. Tu zapuša dva sinova in tri hčerke in tri brate, od katerih sta dva v Pueblo, Colo., enega brata pa v starem kraju.

Obisk iz stare domovine

Chicago.—V sredo je bil v gl. uradu SNPJ in uredništvu Prosvete obiskovalec iz Slovenije Franjo Ločnikar. Posetil je Združene države, v katerih je nekoč živel 14 let. Rekel je, da znanj ni slabo v Jugoslaviji in v Ameriki se ne bi več naselil, razen če bi tu našel dobro priložnost za trgovino. Ločnikar, ki je prišel v Chicago iz Denverja, Colo., je bil v spremstvu svoje sestre Mary Novak iz Sharon, Pa.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Te dni je v bolnišnici umrl Frank Valič, star 48 let in doma iz Plac na Primorskem. V Ameriki je bil 24 let in bil je član SNPJ.—Brata John in Ladiha sta bila obveščena o smrti svojega očeta Janeza Ladihe v Nemški vasi pri Trebnjem v starosti 81 let.—Mathu in Antoniji Zakrajšek je umrl triletni sinček Anton.

Spor med Anglijo in Rusijo poravnat

Anglija zahteva konce- sije v dardanelski ožini

Montreux, Svica, 8. jul.—Anglija in Rusija sta sklenili poravnati spor, ki ga je izzvalo dardanelsko vprašanje, v medsebojnih razgovorih. Mednarodna konferenca je sicer odobrila nove klavzule predlagane pogodbe, toda sporazum med Sovjetsko unijo, katero podpira Turčija in Anglijo, še ni bil dosežen.

Angleška delegacija zahteva za svoje bojne ladje svoboden prehod skozi dardanelsko ožino v slučaju izbruha vojne, dočim je Rusija za to, da se ožina zapre vsem državam, katerih ozemlja ne meje na Črno morje. Turčija je tudi sugerirala, naj imajo vse ruske bojne ladje svoboden prehod skozi dardanelško ožino, kar je izzvalo opozicijo pri angleških reprezentantih, ki hočejo slične koncesije za britske bojne ladje.

Veterani izmenjali bonusne dolžnice

V treh tednih prejeli 988 milijonov go- tovine

Washington, D. C., 8. jul.—Bivši vojak, ki so prejeli bonus, nočejo čakati na dozorelost bonusnih bondev in zavrgli so tri odstotke letnih obresti. Vnovčevanje teh bondev je v največjem razmahu. Kakor kažejo knjige bonusnega urada v federalnem zakladniškem oddelku, znaša vsota izmenjanih bondev v prvih treh tednih \$988,786,800. Vnovčevanje bonusnih dolžnic se nadaljuje po vsej deželi in vse kaže, da bo vsota bondev, ki jih veterani obdržijo do dozorelosti, zelo nizka.

Osemnajst komuni- stov obsojenih v zapor

Bukarešta, 8. jul.—Rumunsko vojno sodišče je včeraj obsodilo 18 komunistov, med temi tudi eno žensko, v zapor od dveh do osemih let zaradi propagande v armadi.

ABESINCI POBI- LI ITALIJAN- SKE ČASTNIKE

Italijani so se ujeli v past, katero so jim na- stavili domačini

GENERAL MED ŽRT- VAMI

Rim, 8. jul.—Neki general, čigar ime še ni bilo objavljeno, in devet vojaških letalcev, med temi sloviti letalec Antonio Locatelli, je padlo v bitki z Abesinci, ko so slednji napadli Italijane iz zasede, se glasi vest iz zanesljivih virov, ki pa uradno še ni bila potrjena. Napad je bil izvršen pred nekaj dnevi in sedaj pričakujejo, da bo Mussolini podal izjavo o masakru.

Reuterjeva (angleška) časopisna agencija poroča, da so domačini napadli Italijane, ko so se s svojimi letali spustili na tla v provinci Jimmi, ki leži južnozapadno od Addis Ababe, glavnega mesta Abesinije. Po poročilu angleške časopisne agencije so bili Italijani povabljeni, naj ustanove vojaško garnizijo v omenjeni provinci. Povabilu so se odavali, toda prebivalci so jih napadli takoj, ko so stopili iz svojih letal.

Locatelli, eden od umorjenih italijanskih častnikov, je bil v smrtni nevarnosti 1. 1924, ko se je moral pri svojem spustu iz Italije v Ameriko spustiti na morje v bližini Greenladije, ker se je pokvaril motor. Njega in tri tovariše je rešila ameriška križarka "Richmond", ki se je odzvala klicu na pomoč. On je napravil več drznih poletov iz Italije v Južno Ameriko po končani svetovni vojni. Ko je bil rešen, je nadaljeval pot proti Ameriki na parniku in po povratku v Italijo mu je ljudstvo priredilo velike ovacije.

Nadaljnjih sedem Arabcev ubitih v Palestini

Jeruzalem, 8. jul.—V bojih med Arabci in Judi je bilo včeraj ubitih nadaljnjih sedem oseb v raznih krajih Palestine. Vse žrtve so Arabci.

Maurer pustil so- cialistično stranko

Eden najvplivnejših vo- diteljev ožigosal vodstvo

Reading, Pa., 8. jul.—James H. Maurer, veteran socialistične stranke in dvakrat njen kandidat za podpredsednika Združenih držav, je včeraj javno naznanil, da je izstopil iz stranke. Maurer, ki je že 40 let v socialističnem gibanju, je izjavil, da je resno in efektivno delo v socialistični stranki nemogoče, odkar je ta stranka začela paktirati s komunisti.

Maurer pravi v svoji izjavi, da bo volil socialistične kandidata dokler bo živ, ne more pa biti več član stranke, katere vodstvo je zavzelo naravnost v komunistično taktiko. Maurer je silil hud na Normana Thomasa, današnjega voditelja stranke in njenega predsedniškega kandidata pri letošnjih volitvah, katerega imenuje "rušitelj stranke."

Maurerju je žal, da mora pustiti stranko, v kateri je bil aktiven, odkar obstoji, ali druge poti ni, odkar so se pred dvema letoma polastili vodstva elementi, ki niso delavci, temveč advokati, pridigarji in profesorji; ti elementi so zavrgli demokratično taktiko socialistične stranke oziroma so jo pomešali s komunistično taktiko.

"Zagotavljam vas, dragi moji sodrug," pravi Maurer v svojem pismu, v katerem naznanja svoj odstop, "da ta moja poslovilna poslanica ob zatonu mojega življenja je moj najtežji korak, katerega mi je najbolj žal v vsej moji politični karieri, toda druge poti ni."

Porodna kontrola na Danskem

Posebna komisija pripo- roča sprejetje načrta

Copenhagen, Danska, 8. jul.—Načrt, ki določa drastično porodno kontrolo pod nadzorstvom zdravnikov, je bil pravkar predložen v danskem parlamentu. Načrt je sestavila posebna komisija, ki je preiskala mnogo slučajev, ko so porotniki opustili ženske, ki so izvršile nelegalne operacije in tudi detomore. Komisija so tvorili najprominentnejši danski zdravniki, psihiatrji in sodniki, načelovala pa sta ji pravosodni minister in generalni državni pravdnik. Komisija je pravkar zaključila svojo preiskavo in na bazi svojih ugotovitev sestavila zakonski načrt porodne kontrole ter ga predložila parlamentu v odobritev. Ako bo sprejet, bo Danska dobila najbolj drastični zakon porodne kontrole, kajti prekašal bo tudi eksperimente iste vrste v Sovjetski uniji.

Načrt določa odpravo ploda, ako operacijo opravičujejo zdravstveni in socialni razlogi. Vsaka ženska, ki bo želela tako operacijo, se bo lahko obrnila na zdravnika, kateremu bo pojasnila svoj položaj in če se bo zdravnik strinjal z njo, bo operacija dovoljena. Ako bo zdravnik ugotovil, da rojstvo otroka lahko povzroči smrt matere, ali da bi otrok bil obremenjen s kakšno neozdravljivo boleznijo, ako je plod posledica posilstva — tedaj bo izdal dovoljenje ženski, da bo lahko šla v bolnišnico ali v kliniko in se podvrgla operaciji.

Ako bi rojstvo otroka utegnilo povečati bedo v družini, ako bi bila služba matere v nevarnosti in ne bi mogla skrbeti za otroka — v takih slučajih bo ženska tudi dobila dovoljenje za odpravo plodu.

V smislu predlaganega načrta naj bi vlada odprla urade v vseh večjih mestih, kjer bi ženske prejemale informacije o spolnih

KONCENTRACIJA ITALIJANSKIH ČET OB MEJI

Gibanje za restavrira- nje habsburške dinastije

V ATIKANSKE INTRIGE V OZADJU

Pariz.—(FP)—Temni vojni oblaki so se pričeli zbirati nad centralno Evropo in obeta se nov krvavi konflikt. V Parizu prihajajo vesti iz zanesljivih krogov, da Mussolini utrjuje pozicije v obmejnih krajih in mobilizira vojaške čete. Vsa školska in druga velika poslopja v teh krajih so bila izpraznjena, da se naredi prostor za nastanitev vojaštva. Uradno pojasnilo se sicer glasi, da je treba najti prostor za italijanske čete, ki se bodo vrstile iz Afrike, ampak to je le pretežava.

Zunanji uradi evropskih držav so vznemirjeni in pričakujejo puča v Avstriji, ki naj bi vzpostavil habsburško dinastijo na prestol. Diktator Mussolini, ki ga je kancelar Schuschnigg informiral o vseh podrobnostih v zvezi z restavriranjem monarhije v Avstriji, je že podvzel korake, da zatre sovražne demonstracije, ki bodo gotovo laburizirale v Jugoslaviji, Čehoslovaki in Rumuniji ob povratku Habsburžanov.

Jugoslovanska vlada je nedavno naznanila, da bo njena armada invadirala Avstrijo, če se bo skušal nadvojvoda Oton vrniti na prestol svojih očetov. Jugoslovanska armada je četrti najmočnejša v Evropi, kajti pred njo so le armade Sovjetske unije, Nemčije in Francije. Italijanska armada je bolj opremljena nego jugoslovanska, a kolikor se tiče bojevitosti je prva daleč zadaj.

Če bo in kadar bo puč izveden v Avstriji, takrat bo Italija prevzela vlogo policaja ob meji, kar pomeni, da bo skušala zadržati Jugoslavijo, da ne bo invadirala avstrijskega ozemlja. Pri tem se ne sme pozabiti, da ne bo igrala samo vloge policaja, temveč bo izrabila priložnost za napad na Jugoslavijo.

Schuschnigg je na nedavni konferenci z Mussolinijem jasno povedal, da ga skrbi nacijsko gibanje v Avstriji, ki je dobilo mogočen zamah. Edini izhod, da se reši Avstrija, da je ne požre Berlin, je restavriranje habsburške dinastije. Ljudstvo naj bi se ponovno zbralo okrog Otona, ki naj bi bil nekakšen simbol narodne enotnosti.

V nekaterih krogih prevladuje mnenje, da so tudi mnogi voditelji nacije Nemčije za vzpostavitev habsburške dinastije. To bi bil močan udarec Franciji in njenim zaveznikom, državam male antante. Berlin tudi upa, da bo po restavriranju sklenil militaristično in ekonomsko zvezo z Avstrijo in si jo tako podvrgel kot vazalno državo.

Pariški list "Ere Nouvelle," ki je navadno dobro informiran o italijansko-avstrijski situaciji, je nedavno zapisal, da je restavriranje habsburške dinastije sugeriral kardinal Pacelli, papežev državni tajnik. Avstrija in Habsburžani so imeli vedno ožke stike z Vatikanom, zato je razumljivo, zakaj se Vatikan boji, da ne bi Avstrijo pogotnila nacijska Nemčija, ki preganja poleg komunistov in socialistov tudi katolike. V slučaju izbruha vojne bi nastala nevarnost, da bi Slovenija, ki je pretežno katoliška provinca, prišla pod Italijo. Bolgarija je zaveznica Italije in Mussolini je že namig-

(Daleje na 3. strani.)

zadevah. Ti naj bi odelovali tudi z bolnišnicami pri širjenju informacij o porodni kontroli.

Kako dolgo bo to trajalo? (Narisał Jerger.)

—Fotografirano

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LARSTINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Zdržene drave (tven Chicago) in Kanado
\$6.00 na leto, \$2.50 na pol leta, \$1.50 na četrta leta; za Chicago
in Ciero \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inozemstvo
\$9.00.
Subskripcije: for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Ciero \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.Cene opisov po doktorov: Rokopis dopisov in nenarodnih
članov se ne vračajo. Rokopis literarne vsebine (črtice, po-
vesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo posliatelju le v slučaju,
če je priložil potrdilo.
Advertising rates on agreement: Manuscripts of communi-
cations and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oglepu, na primer (June 30, 1936), poleg vašega
imena na naslovni strani, da vam je s tem datumom poteka na-
ročnina. Ponorite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Zanimiva stoletnica

Pred nekaj dnevi je preteklo sto let, odkar
obstoji federalni patentni urad v Washingto-
nu. Ameriška republika je bila stara 60 let,
ko so ustanovili ta urad. Prej se ni nihče bri-
gal za postavno zaščito kake iznajdbe in vsa-
kdo je lahko kradel in prodajal iznajdbe koli-
kor je hotel.

Takrat so ljudje v splošnem še živeli v dobi
železne stalnosti. Vsaka stvar je morala imeti
večno življenje. Vsaka stara reč je morala
biti respektirana in če je kdo iznašel kaj no-
vega, je bil "šušmar", ki je vlekel ljudi za
nos. Iznajditelji mehaničnih novosti so bili
malo manj kot "čarovniki" in dostikrat so bili
napadeni. Industrijska revolucija, ki se je
začela v Angliji v osemnajstem stoletju, je bi-
la še daleč od Amerike. Kar je Amerika ime-
la novega v tehniki, je počasi lezlo iz Anglije,
ampak v Ameriki sami je vsak obrtnik sveto
verjel, kakor v svojo smrt, da njegovih rok
nikdar ne nadomesti noben stroj...

Kmalu po ustanovitvi patentnega urada se
je pa nekaj spremenilo. Sprememba ni pri-
šla zaradi patentnega urada, temveč — in-
dustrijska revolucija je začela trkati na vrata
Amerike.

Drug za drugim so vstajali stroji v Ameri-
ki. Stroj za vrtnanje železa, stroj za šivanje,
predilni in tkalni stroj, stroj za žetvo in košnjo
na farmah, električni generator — dolga vrsta
novih strojev za vsake vrste dela. In vsak no-
vi stroj, vsaka nova iznajdba je odprla pot dru-
gim iznajdbam.

Razume se — vsak novi stroj je odjedel de-
lo sto in sto parom rok, toda Amerika je bila
ogromna dežela in nove industrije so nepre-
stano rasle.

Ob zatonu devetnajstega stoletja, torej v
dobrih sedemdesetih letih po ustanovitvi pa-
tentnega urada v Washingtonu, je bilo že na
stotine novih iznajdb mehaničnega značaja
patentiranih in Amerika je prevagnila z agrar-
ne na industrijsko stran svojih produktivnih
možnosti.

Doba ekonomske ekspanzivnosti je bila za-
ključena.

Tedaj se je začela doba ekonomske skrčeno-
sti v Ameriki.

Prej, za časa ekonomske ekspanzivnosti, so
novi stroji vedno ustvarili več dela kakor pa
so ga uničili. Tega procesa je pa bilo konec,
ko je industrijski sistem objel vso Ameriko,
ko je zmanjkalo "frontirjev" za odlično pre-
bivalstvo in ko je stopila na plan masna pro-
dukcija.

Patentni urad, preko katerega stoletnice je
Amerika te dni prešla molče, ni bil malenkost;
nekak mejnik je nove dobe, ki je prinesla sil-
no spremembo. Mehanične iznajdbe so uničile
rokodelstvo in stan obrtnikov; uničile so do-
mače, hišne industrije; uničile so suženjsko
delo na plantažah juga in izzvale civilno vojno.

Skratka: mehanične iznajdbe so uničile
agrarno Ameriko in pretvorile republiko v
omrežje najmočnejših privatnih industrijs-
kih imperijev.

Kaj takega se ni videla zgodovina člove-
štva. Zgodovina je videla ogromna človeška
dela v starem veku, toda vsa ta dela so izvršila
mišice živine in roke zaslužnih ljudi, dočim
so ogromna dela industrijske Amerike izvršili
novi sužnji — mehanični sužnji iz železa, pare
in elektrike, ki so plod človeškega razuma.

Amerika, ki je pred sto leti zaspano gledala
na mehanične "šušmarje", je danes docela
prevzeta od mehanizacije. Vsako novo iz-
najdbo pozdravlja in jo izkoristi do skrajnosti.

Toda Amerika še ne kot celota spo-
znati, da je industrijska revolucija popol-
noma uničila ne le njen agrarni značaj, tem-
več tudi značaj njenega nekdanjega individu-
alnega gospodarstva. Amerika se še neče za-
vedati SOCIALNEGA vprašanja, ki je nastalo
z industrializacijo, ko se je zaključila gošpa-
rska ekspanzija.

Amerika danes producira masno in socialno,
ampak producira potrebščine so še vedno
privatna last. To je največja kontradikcija!
Če je industrijska revolucija prinesla masno
in socialno produkcijo, bi morala prinesiti tudi
socialno last in kontrolo produktov. Edino na
ta način bi prišlo ravnanje v ekonomsko živ-
ljenje in vsi zdravi in sposobni ljudje v re-
publiki bi lahko uživali nepopisno dobroto
vseh mehaničnih iznajdb.

Glasovi iz naselbin

Zidanšek vedno na delu

Sharon, Pa. — V zadnjem mo-
jem dopisu sem bil poročal, da
sem imel v Johnstownu dober
uspeh v pridobivanju novih na-
ročnikov. Iztrijal sem tudi sta-
re, zaostale naročnine. V ime-
nu Prosvete se vsem skupaj
zahvaljujem in priporočam za
nadaljno naklonjenost, kajti o
prvi priložnosti vas zopet obli-
ščem.

Tudi na pikniku soc. kluba
na Moon Runu dne 20. junija
sem bil zelo zadovoljen. Hvala
Lukasu Butji in soprogji za po-
strežbo, katera mi je brez dvo-
ma pomagala, da sem se zvečer
na mladinskem pikniku tako
dobro počutil. Vse je bilo ve-
selo, le čas je prehitro potekal.
Zelo sem bil presenečen, ko me
je ga. Petročič iz Carnegieja
poklicala in povabila, naj grem
z njimi, da se dodobra odpoči-
jem. Kajti naslednji dan 21.
junija se je na Strabanu vrila
velika prirediteljska federacije
SNPJ, pa se ne bi spodobilo, da
bi izgledal kakor kakšna skro-
kana mačka.

Vabilo se mi je dopadlo in
sem ga sprejel. Resnično sem
se dobro odpočil pri Petročiče-
vih, jutraj pa sem se podal na
delo, da vknjižim in zapišem
prejemke itd. Tona Petročič pa
me je opomnil, naj zapišem tu-
di njegovo ime, kajti tudi on bo
plačal, dobil pa da moram še
enega novega naročnika predno
prisedemo k mizi. To je bilo
nekaj! Brž v garažo po svojega
novega "konja" in me je odpe-
ljal k Franku Škerlju, kateri je
brez obotavljanja ponovil celo-
letno naročnino, obenem sta
nam s soprogjo dobro postregla,
njuna hčerka pa mi je pripela
lepo rdečo vrtnico ali gartožo,

ki sem jo imel za na piknik.
Pred odhodom sem mladim na-
pravil kratek govor in jih na-
vduševal, naj vedno in povsod
delajo za našo veliko SNPJ.
Mladina me je vestno poslušala.
Tona Petročič pa me je o-
pomnil, naj bom kratek v besed-
dah, kajti delo še ni končano.
Brž sva odrinila in pet minut
pozneje je bila že nova naroč-
nica zapisana v mojih "ta ve-
likih" bukvah. Tona pa je silil
še vedno naprej. Tudi br. Mur-
je takoj ponovil naročnino. Do-
bili bi jih še več, pa je bil čas
prekratek. Tona je vedel, da
naju ga. Petročič že čaka s ko-
silom, zato sva brž krenila na
njegov dom, po kosilu pa na-
ravnost v Strabane. Bili smo
med prvimi piknikarji in naj-
prej smo se podali v Slovenski
dom, ki je last društva 138 SN-
PJ. Kmalu je prišlo mnogo
drugih gostov, nakar smo šli v
Drenikov park, da si ga malo
ogledamo. Vse je okej, vse v
redu.

Iz kuhinje se je valil prije-
ten vonj, kuharice so se spre-
to sukale in delile porcije in
sendviče; točili so pridno točili
in vse delo je šlo od rok naprej.
Pomagale so Dolenjke in Sta-
jerke, Primorke in Notranjke
pa kdo ve še katere. Mrs. Pal-
čič je vihtela veliki nož nad pe-
čenko, mrs. Koklič pa je vpra-
šala, če bom kuharice kaj "po-
trela". In kdo bi kaj takega
našim brhkim kuharicam odre-
kel? Zastopnik dnevnika Pro-
svete že ne, posebno že zato,
ker so vse naročene na dnev-
nik!

Od kuharic me navadno pot-
pelje k natakarnem. Tam sem
se prvič sestal z očetom Ber-
gantom iz Ohia. Uljudno me
je pozdravil in je bil vesel, da
sva se sestala, tako pa sveda
tudi jaz. Rekel je, da bodo nje-
gove štiri hčerke zapele več le-
pih pesmi in svirale lepe koma-
de za stare in mlade. Najprej
so res lepo zapele, potem pa so
svirale tako lepo, da so me do-
cela omamile s svojimi prijet-
nimi melodijami.

Potem sem slišal Johna Terč-
lja, gl. odbornika SNPJ, ki je
predstavil glavnega govornika
Matta Petroviča iz Clevelanda,
ki je tudi član gl. odbora SN-
PJ. Njegova izvajanja so bila
zelo dobra, navdušujoča, pod-
krepična. Ne vem tudi, zakaj
ne bi Šarončanje večasi povabili
Bergantovih deklet, da bi tudi
v Sharonu slišali njihovo lepo
petje in muziko.

Tona Petročič me je peljal
nazaj v Carnegie, odkoder sem

se s polnočno ulično pripeljal v
Pittsburgh. Smrekarjevih ni
bilo doma, ker so šli na piknik.
Tako smo imeli kar dva dni sa-
me piknike vsekrižem. Name-
nil sem se, da obiščem naročni-
ke v westmorelandskem okraju,
pa mi je nenadoma spet radune
prekrižal ta preklicani revma-
tizem, tako da sem moral odpo-
tovati nazaj domov, kjer sem
se zviljal v hudih bolečinah več
dni.

Pred nekaj dnevi sem čital v
Enakopravnosti, da je neki sa-
momorilec izpil strup in nato
seveda umrl. Potem so mu pa
zdravniki vzbrižnili protistrup
in ga oživel. Ko je dotični sa-
momorilec oživel, je povedal
navzočim, da na "drugem sve-
tu" ni ničesar drugega kakor
samo tema. To je prvi človek,
ki je povedal kaj je na "drugem
svetu". S tem se popolnoma
strinjam. Na 1. julija namreč,
ko me je ob osmih zjutraj žena
poklicala k zajtrku, sem se bne-
svestil predno sem prišel do
mize ter padel na tla. V tak-
nem stanju sem ležal precej ča-
sa. Pa kako lepo je bilo! Mu-
čil me ni ne revmatizem, ne ka-
ke druge bolečine. Žena me je
skusala dvigniti, pa reva ni
mogla, zato me je obračala to-
liko časa po tleh, da sem se pre-
budil. Čim sem se zavedel, sem
spet občutil bolečine. Vsa dan
sem se jezila na ženo, zakaj me
ni pustila v sladkem spanju...

Ko pa mi je na 2. julija žena
prinesla sredino Prosveto, sem
jo z veseljem prebral in pregle-
dal ter videl alike predsednika,
upravnika, tajnika, urednika in
nadzornika. Prečital sem vsa
poročila in priporočila. Vsem
gl. odbornikom in ostalim gre
vse priznanje za neumorno de-
lo v prid SNPJ in njegove dnev-
nika Prosvete. Hvaležni mora-
mo biti tudi vsem sodrudnikom,
ki so se trudili in doprineali k
skupnemu napredku naše orga-
nizacije in našega delavskega
dnevnikarja.

S to jubilejno izdajo je dnev-
nik Prosveta proslavil svojo 20.
letnico. Za dvajset let uči in
vzpuhuje ter kaže pot našim
delavcem. Veliko dobrega je že
storila Prosveta za našega de-
lavca. Zato pa je dolžnost vsa-
kega naročnika, vsakega člana
in članice SNPJ, da gre na agi-
tacijsko za pridobivanje naročni-
kov dnevnika Prosvete. Do 31.
dec. 1936 pridobite vsak vsaj
enega novega naročnika, pa se
bo naš dnevnik razširil, da bo
tudi drugi naši delavci za-
jemali iz njegovega bogatega
gradiva.

Vsi na delo za razširjenje
dnevnika Prosveta!

Anton Zidanšek, zastopnik.

Homatije s Slov. domom

Girard, Ohio. — Da se ne po-
zabi, je potrebno, da se od časa
do časa prinesejo na dan gi-
rardske homatije, ki so se pred
letom pričele čistiti pred okraj-
nim sodiščem. Ne radi postre-
nja ali v dobrobit naselbine,
ampak radi kontrole tukajšnje-
ga Slovenskega doma.

Pred časom sem bil opisal za-
devo, kako je izpadla, to je, da
so prišli na kontrolo ljudje, ki
jim je pošteno delo deveta bri-
ga, in to pač po zaslugi večine
delničarjev, ki je vzela svoje
deleže vsem. Manjšina, ki se je
podpisala, da se še naprej dela
tako kot se je delalo 17 let v po-
gubo Slov. doma, sedaj skuša
na eden ali drugi način kako bi
na skrivaj mogla prodati svoje

delnice, da bi prišla do denarja
in se izognila nadaljnim homati-
jam, ki so se sedaj pojavile
med stroji, ki je tožila dom ra-
di kontrole.

Pred časom se je tudi pričelo
govoričenje, da je nekaj narobe
pri tukajšnjem samostojnem
društvu, češ, da se denar rabi
v nepotrebne svrhe in da se ga
ne nalaga v banko. Sklicana je
bila seja, da se pronajde, kaj
je na stvari resnice. Clanstvo
je sklenilo, da odborniki posta-
vijo varščino. Ali kaj mislite?
Odborniki so podali resignaci-
jo, češ, toliko časa smo v Ame-
riki, sedaj pa pod varščino! Se
posebno za naše narodne delav-
ce bi bilo nečastno, četudi bi bi-
lo potrebno, da bi bili nekateri
vedno pod varščino. Ali ni res
tako, Anziček? Kaj bi pa naš
Dolčič rekel nato? Mislim, da
se bo strinjal z menoj.

Mislim, če ima človek količjak
poštenih namenov, se mu ni
treba bati varščine. Ali kaj se
je pronašlo? Da sta odbornika
Dolčič in Anziček na skrivnen
način rabila društveni denar za
advokata, da so tožili Slov. dom
in delničarje, ki so obenem čla-
ni društva. Njim je bilo samo
za stoletje. Vsaj tako je Dolčič
pisal v pismu, ki ga je naslovil
predsedniku, da ga prečita na
društveni seji. V dotičnem pi-
smu se opravičuje, da ne pade
vsa krivda na njega, četudi je
bil tožitelj v imenu 37 delničar-
jev, ki so nas tožili nepoštenega
dela, zakar niso imeli najmanj-
šega dokaza. Sedaj se pa zra-
či nepošteno delo pri tistih to-
žiteljih. Dobro bi bilo, da bi
poročevalci, ki je poročal Ame-
riški Domovini kako se je pe-
šičica socialistov polastila Slov.
doma in ga zavozila, tudi sedaj
poročal, kaj se sedaj godi okoli
Slov. doma, da javnost izve kdo
je zavozil. Seveda, to se pa ne
bo zgodilo, ker nekateri nočejo
priznati svojih napak.

Kot omenjeno, ima sedaj tu-
kajšnji Slov. dom v rokah
manjšina, ker večina je bila iz-
plačana in je izstopila. Izpla-
čana je bila na zahtevo večine,
kar je tudi sodišče potrdilo.
Nekateri v manjšini so jako ve-
seli, posebno naša Katra ima
sedaj zopet veselje. Dom ima
sedaj, kakor slišim, 10 tisoč
grog dolga in stara se. Naš ro-
jak Dolčič, ki je kmalu potem,
ko je bila tožba končana, dobil
sem Rožmana, da je očistil so-
cialistični duh iz Slov. doma in
veliko pisal o tem narodnem
zavoženem ognjišču, jim je tu-
di vrzel delnico nazaj — ni več
delničar, četudi je bil v tožbi
njih načelnik. Zares čudno.
Čekuta, tožitelj v drugi obtož-
nici, ki je kričal, da z nami no-
če občeati in da mene politika
drži na predsedniškem stolčku,
dasi smo bili v veliki večini, se-
daj lahko vidi kje se nahaja.
Zares obžalovanja vredno, kaj
he, Joe? Ali vam se ni dalo nič
dopovedati; ste bili taki kot
brez pameti. Toda posledice se-
daj sami občutite. Kar ste ho-
teli imeti, to imate. Ste si sa-
mi krivi.

Naj še omenim, da je bil pred
časom tukaj Peter Zgaga, ali
kako bi rekel. Potem sem pa
čital v njegovi koloni iz Girar-
da, kjer pravi, da je slišal obo-
zvozna. Če človek sodi po
njegovem poročilu, se mu je
glas enega zvoza veliko bolj do-
padel kot drugega. On pač
hvali gotove osebe, piše o dveh
strujah in več drugih stvareh,
ki zame nimajo pomena. On, če
je slišal oboje, piše, da ni bi-
nam priporočal, da si sežemo v
roke. Jaz ne vem kako bi Tr-
čak segel v roke nekemu, ki ga

na civilnem sodišču toži kot ka-
kega prevaranta, dasi nima
najmanjših dokazov, in njemu
pripisoval poštenost, četudi so
dokazi, da je obratno.

John Tancek, 49.

Pa 27 letih — "počitnice"

Sharon, Pa. — Delavske raz-
mere so dokaj povoljne, toda le
za one, ki imajo stalno delo.
The American Sheet & Tin
Plate Co. obratuje noč in dan s
neverjetno bržino. Ta tovarna
je bila zgrajena že leta 1896, pa
v vsej svoji zgodovini ni še
nikdar tako delala kakor baš
sedaj. To pa je obenem edina
tovarna v naši dolini, ki obrat-
tuje s polno paro.

Cetudi imamo v naši okolici
še veliko drugih in raznovrst-
nih tovarn, moram na žalost
poročati, da brez mala vse po-
čivajo in spe spanje pravičnega.
V gori omenjeni tovarni —
The American Sheet & Tin Plate
Co. — je dokaj različen zaslu-
šek, odvisen namreč od prostora
in delavca. "Najmlajša" ali
najmanjša plača je na uro od
48 centov do \$1.50. Dela se po
8 ur na dan ali 48 ur na teden.

Baškar je preteklo 27 let, odkar
delam pri The Carnegie Il-
linois Steel korporaciji. Le po-
glejte, kaj so mi dali moji go-
spodje za moje trdo sedemind-
vajsetletno delo! Dali so mi
od 1. do 8. julija plačane počit-
nice in nekatere druge ugodno-
sti. Torej je moja visokost pet
čevljev in šest palcev v zrak
dobila plačane počitnice! Zakaj
pa tudi ne za moje trdo in mu-
čno delo v mojem sedemindvaj-
setletnem garanju? Objubilovi
so mi tudi, da mi bodo zvišali
mezdo deset odstotkov, čim se
vrnem s počitnic. Bomo videli,
je dejal slepec.

Da he boste mislili, da sem
porabil svoje počitnice v kak-
šni vesel družbi, moram pove-
dati, da jih nisem. Nisem šel
v nobeno veliko mesto, potoval
nisem nikamor. Kajti moji fi-
nančni ministri mi je bil sporo-
čil, da je moja blagajna kako-
pak prazna. Moja boljša polo-
vica pa mi je na dan pričeta
mojih počitnic namignila, da je
pač najboljša, da grem v spo-
dnje prostore ter jih lepo očistim
in pobarvam. Pri volji sem bil,
ker rad ubogam, zato sem z ve-
seljem njen predlog obenem
podprl in sprejel ter ga takoj
uveljavil.

Čim sem predlog začel uve-
ljavljati, sem pri čiščenju v
spodnjih prostorih takoj opazil
celo armado neke vrste živalic,
katerim ne vem imena. Hitro
in čedalje hitreje sem prišel li-
stati po raznih knjigah in zgo-
dovinah, da najdem tem živalic-
kam pravo krstno ime, toda na
žalost do sedaj še nisem našel
na dotični stavek, kjer se ome-
njava. Ko sem se vrnil k delu,
sem začel te živalice postavljati
v vojaško vrsto. Ko sem jih ta
nabral za cel regiment, sem jim
dal povelje, da morajo brez od-
loga odkorakati ven iz moje hi-
še. Res, dasi počasi, so kora-
kale sigurno ven pod senco mo-
jega bajoneta.

Ko sem se tretjič vrnil v
spodnje prostore, sem našel
še drugo žival, ki je imela širo-
ko zrelo, še večje pa se je men-
da meni zdela. Pomislil sem
malo, potem pa jo enostavno
vprašal, kdo ji je dovolil priti
pod mojo streho. Toda, sem
malo amendiral moje strogo
vprašanje, če je tako, da si kar
sama vzameš svobodo priti v
mojo hišo, pa jo le imej. In ta-
ko sva oboje skupaj podpisala
pakt sprave še za eno leto, ne
da bi živalica plačevala kaj na-
jemnine ali stanarine. Naj se
veseli svobode!

Danes, ko to pišem, je slavnj
Četrtek. Dne 4. julija je namreč
poteklo 140 let, odkar so naši
očetke podpisali v Philadelphiji
znano izjavo neodvisnosti. Ker
pa ni vse zlato, kar se svetli,
nam je treba človeka, ki bi v
jesnici podpisal izjavo svobode
in neodvisnosti za vse ljudi.

Z majhnimi izjemami je
ljudstvo izgubilo vse nade, da
bi dobilo kdaj pravičnega člo-
veka in vladavino po svoji želji.
Ljudsko brezupnost je pripiso-
vali zlasti lastnemu nepoznavan-
ju vzrokov, ki so povzročili
svetovno stisko in pa njegovi
nezmognosti, da si bi ljudstvo
pomagalo. Posledica vsega te-
ga je pomnožitev nepravčnosti
in zločinov.

Jack Yert, 262.

Poklicanje sorodnikov
v Ameriko(Enajsti članek o naturalizaciji in
državljanstvu)

Priseljenec se loči od svoje družine, vsaj
začasno, kadar zapusti svojo domovino, da si
poisče srečo v Ameriki. Ako je poročen, se
le redkoma dogaja, da grede žena in otroci z
njim. On sam ne zna, da li mu bo včas v
Združenih državah in kako dolgo ostane tukaj.
Navadno niti nima zadosti denarja za vzno-
no vse družine. Svoje nade in svoj trud pa
osredotoča na oni blaženi dan, ko se zopet sli-
či s svojci.

Leta pa minejo in priseljenec stoji pre-
sednim problemom, ali naj se povrne v sta-
rinski kraj k ženi in otrokom ali pa naj se potru-
spravi jih sem, da z njimi ustanovi tukaj
svoj ameriški dom.

Ako se odloči povrtni se ne le k svoji dru-
žini, marveč prevzeti tudi zopet dolžnosti dr-
žavljana rojstne domovine, tedaj nikakor
napram naturalizaciji ne prihaja v poštev.
Povratak pa ni vedno lahka stvar, niti ni ved-
no pogodno priseljenca. Ako se odloči poklicati
v Ameriko svojo ženo, otroke ali starše, tedaj
vprašanje naturalizacije postane odločilna
važnost.

Dandanes se priseljenci pripuščajo v Zdra-
žene države bodisi kot kvotni priseljenci ali
pa kot priseljenci izven kvote. Število kvot-
nih priseljencev, ki morejo biti vsako leto pri-
puščeni v Ameriko iz te ali one dežele, je stro-
go omejeno po kvoti, določeni za vsako de-
želo. Število izvenkvotnih priseljencev, ki mo-
rejo biti pripuščeni, ni tako omejeno, ker so
pripuščeni izven omejitve kvote. V splošnem
je bližnji sorodniki ameriških državljanov mo-
rejo dobiti izvenkvotno vizo oziroma morejo
biti pripuščeni kot priseljenci izven kvote. Ti
so ženi ameriškega državljan in neporočni
mladoletni otroci ameriškega državljan. Ako
se je ženska, ki je ameriška državljanica, poro-
čila z inozemcem, sme ta tudi priti kot pri-
seljenec izven kvote, toda le, ako se je poroka
izvršila pred dnem 1. julija 1932.

Tudi, kar se tiče kvotnih priseljencev, naj-
demo, da se v tem pogledu jemljejo posebno v
poštev bližnji sorodniki ameriških državlja-
nov. Polovica kvote vsake dežele je rezervi-
rana za starše ameriških državljanov in mo-
že državljan, ako se je poroka izvršila po 1.
juliju 1932.

Res je sicer, da druga polovica kvote je pre-
puščena ženam ali neporočenim otrokom pred
21. letom onih inozemcev, ki so bili zakonito
pripuščeni v Združene države za stalno biva-
nje. Kjer pa je kvota majhna in se hitro iz-
črpa, so žene in otroci inozemca mnogo na
slabšem kot žene in otroci priseljencev, ki je
postal državljan. Ta razlika postane še hu-
jša, ako se uresniči neka sedanja prizadeva-
nja v kongresu, da se kvote še bolj znižajo.
Kar se tiče očeta in matere inozemca, ti nima-
jo nikake prednosti ali predprave po pri-
seljeniškem zakonu.

Ko je industrialna kriza in obširna nezapo-
slenost udarila Ameriko, je bilo priseljencev
še bolj omejeno vsled navodil ameriškim kon-
zulum, naj ne izdajo vize onim inozemcem, ki
ako bi bili pripuščeni, utegnjo pasti na breme
javnega dobrodelstva. To pomenja, ako
inozemec nima zadosti sredstev, da bi se pre-
življal tudi brez dela oziroma ne prihaja iz
sorodniku, ki dela in ima sredstva za njegovo
vdrževanje, mu konzul ne da priseljeniške vi-
ze. Vsled tega se je število kvotnih viz, de-
janski izdanih, skrčilo za 80 do 90 odstotkov.

Tako se je zgodilo, da le ena ali dve deželi
sta izčrpali svojo kvoto v zadnjih letih — leta
1935 le Turčija, Španka in Filipinski otoki.

Dokler traja ta situacija, sta državljan in
inozemec v enakem položaju, kar se tiče kvote
in omejitev in prihoda sorodnikov — vsaj v
onih deželah, kjer kvota ni bila izčrpana. Ni-
kdo pa ne more znati, kako dolgo se bo ta si-
tuacija nadaljevala. Spremeniti se more vsak
časa. Nadalje ameriški konzul, ko sodi, da li
kak inozemec utegne pasti na breme javnega
dobrodelstva, utegne biti bolj naklonjen so-
rodnikom ameriškega državljanja in nekoliko
olajšati njihovo dobivanje vize.

Iz vsega tega je lahko razvidno, kaj vse to
pomeni za priseljenca, ki želi, da njegova dru-
žina pride v Združene države. On najde, da
državljanstvo mu pomaga odpreti vrata, ki se
bela takorekoč zaprta prihodu večine inozem-
cev; njegova žena in neporočni mladoletni
otroci postanejo takoj izvenkvotni. Njegovi
starši pa dobijo pravico do prednosti v kvoti.
To so predprave, ki jih naj vsak inozemec
upoštevata, ko se odloča, da li se potruži ali ne za
ameriško državljanstvo. — FLIS.

Podrobno razlaganje priseljeniških zaka-
nov Združenih držav, spisano v angleščini, je
posljalje onim, ki pišejo po isto na Foreign Lan-
guage Information Service, 222 Fourth Ave.,
New York City. Čtivo se pošlje brezplačno.

Ponedeljek — dan nahoda

Temeljita ameriška statistika je dognala —
tako beremo v časopisih — da se največ ljudi
prehladi ob ponedeljkih in dan po prehladu.
Zdravniki si ta pojav tako razlagajo, da se dan
več in izdatneje jemo kakor po navadi, in da
zato trpi odpornost našega telesa.

Pred dvajsetimi leti

(Dne 9. julija 1916 je bila nedelja in Pro-
sveta ni izšla.)

KNUT HAMSUN:

GLAD

Prelovenil FRAN ALBRECHT

Saj so me tam dobro poznali: v dobrih časih, ko sem imel še denarja, sem si kupil v trgovini marsikako žemljo. Ni dvoma, da bi mi dali svečo na moje pošteno ime. In prvič po dolgem času sem skrtal svojo obleko, odstranil izpadle lase z ovratnika na suknji, kolikor je to bilo v temi mogoče in sem se otipal nato preko stopnic.

Ko sem prišel na cesto, sem se domislil, da bi vendar rajši zahteval hlebec kruha. Postal sem neodločen, obstal in preudarjal. Pod nobenim pogojem! sem si rekel nazadnje. Škoda, da nisem bil v takem položaju, da bi prenesel hrano; iste zgodbe z vizitami in slutnjami in blaznimi domisleki bi se ponavljale, članke bi ne dovršil in treba je bilo vendar iti k "Glasniku", dokler me zopet ne pozabi. Pod pravim kakim pogojem! Odločil sem se torej za svečo. In s tem sem stopil v trgovino.

Pred pultom je stala ženska in kupovala; zraven nje je ležalo več majhnih paketov, zaviti v raznovrsten papir. Prodajalec, ki me pozna in ve, kaj običajno kupujem, je pustil žensko, zavil brez besede hleb kruha v časopis in ga porinil predme.

"Ne, nocoj bi rad prav za prav svečo," sem rekel. Zelo tiho in ponižno sem rekel to, da bi ga ne ujezil in se s tem ne oropal nade na svečo.

Moj odgovor ga je zmedel; kar iz sebe so ga naprile moje nepričakovane besede; bilo je prvič, da zahtevam od njega kaj drugega nego kruha.

"Potem morate trenutek počakati," je rekel nazadnje in se obrnil spet k ženski.

Ona je prejela svoje stvari, dala petkronski tolar, iz katerega je prejela ostanek, in je šla.

Zdaj sva bila pomočnik in jaz sama.

Dejal je:

"Tak svečo bi radi." S temi besedami je raztrgal ovoj sveč in vzel iz njega eno zame.

Pogledal me je, — in jaz nisem imel moči, spraviti iz ust, kar sem želel.

"Ah, saj res, plačali ste," je dejal hipoma. Čisto enostavno je dejal, da sem plačal; čul sem vsako besedo. In nato je odšel srebrni denar iz blagajne, krono za krono, svetel, masten denar, — spet je odšel iz petih kron.

"Prosim!" je rekel.

In stal sem tam in gledal sekundo tisti denar; umel sem, da nekaj ni v redu, a nisem premišljal, nisem absolutno ničesar mislil in sem samo strmel nad vsem tem bogastvom, ki se je bleščalo tam pred mojimi očmi. Nato sem mehanično pogladil denar vkup.

Bedast od začudenja, pobit, uničen sem stal pred pultom; nazadnje sem napravil korak proti durim in spet obstal. Pogled se mi je zaplil v neko določno točko na zidu, kjer je na usnjem ovratniku visel majhen kragulček in pod njim zveženj trakov. V to sem buljil.

Prodajalec je menil, da bi rad pričel razgovor, ker sem onegavil tako dolgo in je rekel, urejajoč kup zavojnega papirja, ki je ležal razmetan po pultu:

"Menda bo kmalu zima."

"Hm! Res," sem odgovoril, "menda bo kmalu zima. Menda bo res." In takoj nato še: "O da, saj tudi ni več prerano."

Slisal sem se govoriti, vsako besedo tako razločno, kakor da govori kdo drugi; govoril sem nezavedno, neprostovoljno, ne da bi sam čutil to.

"Tako? Ali menite res?" je rekel prodajalec.

Roko z denarjem sem porinil v žep, pritisnil na kljuko in šel; slisal sem, kako sem mu želel

lahko noč in mi je sluga v prodajalni odgovoril.

Bil sem že par korakov na ulici, ko so se vrata prodajalne odprla in je prodajalec zaklical za mano. Okrenil sem se, brez začudenja, brez sledu strahu; samo denar sem zbral in se pripravil, da mu ga vrnem.

"Prosim, pozabili ste svojo svečo."

"Hvala!" sem rekel mirno. "Hvala! Hvala!"

Nato sem odšel s svečo v roki po cesti.

Moja prva razumna misel je veljala denarju. Stopil sem k svetilki, ga preštel še enkrat, pretehtal v roki in se zasmejal. Zdaj mi je torej bilo krasno pomagano, imenitno, čudovito pomagano za dolgo, dolgo časa! Potisnil sem denar spet v žep in šel.

Pred kletjo v stranski ulici sem obstal in premislil hladno in mirno, ali bi se osmelil noter in se takoj okrepčal z majhno južno. Čul sem rožljanje kročnikov in nož in vilic tam notri, slisal, kako so tolkli meso. Skušnjava je bila prevelika. Vstopil sem.

"Beefsteak!"

"Beefsteak!" je zaklicala natakarka skozi okence.

Sedel sem k majhni mizi poleg vrat in čakal. Bilo je precej temno, kjer sem sedel; zavoljo tega sem se čutil dokaj na varnem in sem pričel razmišljati. Tupatam se je ozrla služkinja z radovednim pogledom k meni.

Zdaj sem zagrešil svojo prvo nepoštenost, svojo prvo tatvino, proti kateri vse moje prejšnje malopridnosti ne pomenijo ničesar; svoj prvi, — veliki padec. ... Bodi! Ni se dalo več izpremeniti. Razen tega mi je bilo dano na prosto, da zadevo s kramarjem uredim drugič, pozneje, ko se mi bo nudila priložnost za to. Saj ni bilo nujno, da bi šlo odslej kar naprej z mano navzdol; vrh tega se nikakor nisem obvezal, živeti poštenje od vseh ostalih ljudi, prav nobene pogodbe ni bilo. ...

"Ali dobim kmalu svoj beefsteak?"

"Tako!" Natakarka je odprla okence v kuhinjo in pogledala skozenj.

Če pa bi zdajle stvar prišla na dan? Če bi prodajalec pričel sumiti in razmišljati o kruhu in petih kronah, iz katerih je dobila ženska ostanek? Nemogoče ni bilo da ne bi lepega dne zasledil zmote, nemara že prihodnjic, ko pridem v prodajalno. No, da, moj bog! ... In skomignil sem naskrivaj z rameni.

"Prosim!" je rekla natakarka prijazno in postavila beefsteak na mizo. "Toda ali nečete raje v drugo sobo? Tu je tako tema."

"Ne, hvala, kar pustite me tu," sem odgovoril. Njena prijaznost me je hipoma genila; takoj sem plačal beefsteak in ji dal kar na slepo, kar sem potegnil iz žepa, ter ji stisnil roko. Nasmehnila se je in jaz sem ji dejal v šali, s solzami v očeh: "Za ostanek si kupite hišo. ..."

"Ah! Dober tek želim!"

Prišel sem jesti, bil čezdalje bolj goiten in požiral kar cele kose, ne da bi jih prežvečil, in sem ob vsakem grgljaju užival po živalsko. Kakor kak ljudžer sem trgal meso.

Natakarka je spet stopila k meni.

"Ali ne bi hoteli kaj piti?" In pri tem se je sklonila k meni.

Pogledal sem jo; govorila je zelo tiho, malone plašno, in povsila oči.

"Mislim, vrček piva, ali kar bi drugače. ... radi od mene. ... za to. ... če hočete. ..."

"Ne, hvala!" sem odvrnil "Zdaj ne. Pridem drugič spet."

Šla je in sedla za točilnik; videl sem samo njeno glavo. Čudaško dekle!

(Dolje prihodnjica.)

Anatole France:

ZOB

Ce bi se človek toliko potrudil, skriti se, kolikor navadno porabi truda, da se pokaže, bi se izognil mnogim nevarnostim. Prav zgodaj sem to izkusil.

Bil je deževen dan. Dobil sem v dar popolno postiljono opremo, čepico, blé, vajeti in kraguljček. Bilo je res veliko kraguljčkov. Zapregel sem. Vpregel sem kar samega sebe, zakaj bil sem vse hkrati, postiljon, konja in voz. Voznja me je vodila od kuhinje po dolgem hodniku v jedilnico. Ta jedilnica mi je prav dobro predstavljala vaški trg. V kredenci iz mahagonovine, kjer sem prepregal, sem brez vsake težave videl krmo "Pri belem konjičku." Hodnik mi je bil široka cesarska cesta s pogledi, ki so se venomer menjavali, in z nepričakovanimi sročanj. Ker sem bil zapet v ozek mračen prostor, sem užival ob tem in se veselil širnega obzorja in med znanimi zidovi sem doživljal vaa presenečenja, ki tvorijo dražest potovanja. To pa zato, ker sem bil tedaj velik čarovnik. V svojo zabavo sem si pričaral prijazna bitja in jih razpostavljal, kakor se mi je zaboljelo, in po mili volji sem razpostagal s prirodo. Keenje sem

po nesreči ta dragoceni dar izgubil. Tistega deževnega dne, ko sem bil postiljon, sem se v obilni meri naslajal nad njim.

Ta naslada bi mi bila morala zadostovati, toda je človek mar kedaj zadovoljen? Zahotelo se mi je presenetiti, omamiti, začuditi gledalce. Baržunasta čepica in kraguljčki mi niso pomenili nič več, če jih nihče ne bi občudoval. Ker sem slisal, da sta se v sosednji sobi pogovarjala oči in mati, sem z velikim hruščem pridrl. Oče me je nekaj trenutkov motril. Nato je zmignil z rameni in dejal:

"Ta fant ne ve, kaj bi počel tod. Treba ga bo poslali v zavod."

"Saj je že tako majhen," je rekla mati.

"No, prav," je odvrnil oče, "dali ga bomo k majhnim."

Le prenatanko sem slisal te besede. Tiste, ki so sledile, so mi deloma izpadle in če jih le morem točno obnoviti, storim to, ker so mi jih pozneje večkrat ponavljali.

Oče je dostavil:

"V tem otroku, ki nima ne bratov ne sester, se v ti osamljenosti razvija nagnjenje k sanjarstvu, ki mu bo keesne škodovalo. Samota mu draži domišljijo in opazil sem, da ima glavo že vso polno blodenj. Od otrok njegovih let, s katerimi

bo hodil v šolo, bo dobil življenjske izkušnje. Naučil se bo od njih, kaj so ljudje. Tega se ne more naučiti ne od tebe, ne od mene, ki se mu zdiva kakor dva angela—varuša. Njegovi tovariši bodo občevali z njim kot njemu enaki, kot vrstniki, katere je treba zdaj pomilovati in branjati, zdaj pregovarjati ali pobijati. Z njimi bo dokončal učno dobo družabnega življenja."

"Ljubi moj," je rekla mati, "ali se ne bojiš, da so med temi otroci tudi hudobni?"

"Čelo hudobni," je odgovoril oče, "mu bodo koristili, če je razumen, zakaj naučil se bo, da jih bo razlikoval od dobrih in to je zelo koristno spoznanje. Sicer pa si boš sama ogledala šole v našem okraju in izbrala boš zavod, kamor zahajajo otroci, vzgojeni tako, kakor si sama vzgojila Peterčka. Narava ljudi je povsod ista, samo njihova "hrana," kakor so govorili naši predniki, se po krajih močno razlikuje. Dobra vzgoja, za katero se je trudilo že več pokolenj, rodi cvet izredne neznosti, in ta cvet, za katerega je bilo treba dolgih sto let, preden se je izoblikoval, more poginiti v nekaj dneh. Nevzgojeni otroci bi s svojim dotikom pokvarili brez šleherne koristi zase vzgojo našega sina. Plemenitost mišljenja prihaja od Boga, plemen-

itost v obnasanju posredujejo vzgledi in se utrdi s podedovanjem. Po lepoti prekaša plemenitost imena. Prirodna je in jo je mogoče dokazati z njeno lastno lepoto, medtem ko ono drugo dokazujejo stari papirji, katerih nihče ne zna prav razbrati."

"Prav imaš, ljubi moj," je odgovorila mati. "Že jutri grem in poiščem dober zavod za našega fantka. Izbrala ga bom, kakor si dejal, in prepričam se prej, da dobro uspeva, zakaj denarne skrbi odvajajo učiteljeve misli in mu zagreze značaj. Kaj sodiš, dragi, o šoli, ki jo vodi ženska?"

Oče ni nič odgovoril.

"Kaj misliš o tem?" je ponovila mati.

"To je točka, katero je treba premisliti?" je rekel oče.

Sedel je v naslonjaču ob trebušasti pisalni mizi in je nekaj trenotkov ogledoval nekako majhno kost, ki je bila na enem koncu ošlajena, na drugem pa čisto odrgnjena. Vrtil jo je med prsti. Gotovo jo je tako vrtil tudi v mislih in odtehl mi z vsemi mojimi kraguljčki zanj ni bilo več.

Mati se je naslonila ob očetov naslanjač in sledila v duhu misli, katero je bila pravkar izrazila.

Doktor ji je pokazal grdo koščico in rekel:

"Vidiš, to je zob človeka, ki je živel ob času mamutov, v ledeni dobi, v votlini, ki je bila nekoč vsa gola in zapuščena, dandanašnji pa je napol pokrita z divjo trto in s šebojem, in kjer v bližini že več let stoji prijazna bela hišica, kjer sva tisto leto po poroki prebila dva poletna meseca. Bila sta to dva srečna meseca. Ker je bil tam star pianino, si ti moja draga, igrala na njem vsak dan Mozarta, in po tvoji zaslugi je duhovita in dražestna glasba, ki je uhajala skozi okna, oživljala dolino, kjer jamaški človek ni slisal nič drugega kot tigrovo rjojenje."

Mati je naslonila glavo na očetovo ramo. Ta je takole nadaljeval:

"Ta človek ni poznal drugega kot strah in lakoto. Bil je popolnoma podoben zveri. Čelo mu je bilo potlačeno. Mišice obrvi so tvorile grde gube, kadar jih je namršil. Čeljusti so mu štrlele iz obraza in zobje so moleli iz ust. Pogled, kako je tale dolg in ošljen."

Tako je bilo prvo človeštvo. Toda neopazno, s počasnim in vzvišenim naporom so ljudje, ki so postali manj bedni, postali tudi manj divji. Njihovi organi so se z rabo spremenili. Ker so se navadili misliti, so se jim razvili možgani in čelo se je zvišalo. Zobje, s katerimi niso več trgali surovega mesa, so jim rasli krajši v žibekljah čeljustih. Človeški obraz se je navzle vnosile lepote in na ženskih ustnih se je rodil smehljaj."

Tod je oče poljubil mater na lice, da se je nasmešnila. Nato je dvignil nad svojo glavo zob jamaškega človeka in zaklical:

"Stari človek, ki gledam ta tvoj odurni in strašni ostanek, tvoj spomin me gane v globočino mojega bistva. Spoštujem te in te ljubim, moj prednik. Sprejmi v neizmerni danini, kjer počivaš, izraz mojega spoštovanja in hvalečnosti, ker vem, koliko sem ti dolžan. Vem, koliko težav so mi prihranili tvoji napor. Res je, nisi mislil na bodočnost, ker je brlela le drobna lučka razuma v tvoji mračni duši. Na nič drugega nisi mogel misliti kot na živež in kako bi se skril. In vendar si bil človek. Nejasen vzor te je gnal k tistemu, kar je dobrega in lepega v ljudeh. Živel si bedno. Nisi pa živel zaman, in življenje, katero si prejel tako strašno, si izročil svojim otrokom manj strašno. Oni so spet delali zase, da ga izboljšajo. Vsak se je lotil druge umetnosti: ta je izumel mlin, drugi kolo. Vsi so se trudili in neprestan napor tvojih umov v teku stoletij je rodil čuda, ki dandanašnji lepajo življenje. In vsakokrat, kadar so odkrili novo umetnost ali kadar so ustanovili novo obrt, so celo s tem izvali duhovne lepote in ustvarili kreposti. Dali so ženski tancico in moški so spoznali vrednost lepote."

Pri tem je oče prazgodovinski zob položil na mizo in poljubil mater.

Se je govoril. Rekel je:

"Tako jim mi dolgujemo prav vse, tem našim prednikom, celo ljubezen."

Hotel sem se dotekniti zoba, ki je bil vdihnil očetu besede, katerih nisem razumel. Splazil sem se k pisalniku, da ga pograbitim. Toda ker so kraguljčki zapeli, se je oče obrnil k meni, me resno pogledal in rekel:

"Vse prav! Naloga še ni dokončana. Bili bi manj plemeniti od jamaškega človeka, če ne bi ob svojem času delali za to, da bo našim otrokom življenje bolj varno in boljše, kakor je za nas. Dvoje skrivnosti vodi k temu: ljubiti in spoznavati. Z znanjem in z ljubeznijo ustvarjaj svet."

"Prav gotovo, ljubi moj," je rekla mati. "Toda čim dlje premišljuje, vse bolj sem prepričana, da bo treba zaupati fantka, ki je v letih kakor naš Peterček, ženski. Slisala sem o neki gospodični Lefortovi. Jutri stopim do nje." K. D.

Jacques Delmays:

Neprijeten doživljaj

"Pravkar ste čuli tu strašno doživljaje," je začel moj prijatelj pripovedovati gostom. "Tudi to, kar boste zdaj čuli, je, čeprav nekaj majhnega in otročjega, vendar zelo neprijeten dogodek. Vsi veste, da sem bil dolga leta oficir. Tri leta sem preživel z neko ekspedicijo v Srednji Afriki. Bil sem na Marni in večkrat doživel kaj takega, o čemer lahko trdimo, da ni bilo prav prijetno. Toda najneprijetnejši dogodek, ki mi je šel najbolj na živce, se je dogodil pred dvema letoma proti koncu avgusta v tej hiši."

Pavčina je vsa razburjena prebledela in rekla:

"Kar povejte, Gaston. Sicer bi bili to lahko že davno odkrili."

"Sram me je bilo doslej, res, sram," je odvrnil Gaston in nervozno sukal svoje brčice. Po kratkem molku pa je začel:

"Tistega dne, osemindvajsetega avgusta, sem šel k vam na obisk. Sonce je prav tedaj zahajalo za Seino in v veži je bilo mračno. Ko sem bil nekako na deseti stopnici, sem začul, da so se tiho odprla hišna vrata in — nič več. To se mi je zdelo čudno. Šel sem dalje — luči še niso bile prižgane — in čutil sem, da nekdo za menoj globoko diha. Potem je zakasljalo. Toda nobenega koraka nisem čul. Kašljanje in dihanje sta prihajali čedalje bliže. Tema pa je bila čedalje hujska. Nekaj časa sem čakal, potem pa sem šel naprej z razburjenjem v srcu. Pod menoj je nekdo globoko dihal. Se zmeraj nobenega koraka — nič. Takrat me je obšla groza. Skočil sem po stopnicah, čez tri naenkrat. Trkal, zvonil, skočil v vaše stanovanje z obetkom: rešen!"

"No, in?"

Pavlinine plašne oči so bile še plašnejše. Oprijela se je svojega moža.

"François, niti koraka ne napravim več sama!"

"Čakajte, madame!" Gaston je prenehal. "Tri dni pozneje. Ali se spominjate? Bilo je tisti dan, ko je vaš nečak iz Saint-Cyra prišel na dopust. Imenitno smo se zabavali. Enajst je bila že ura. Tedaj sem se poslovil od vas. Oni dogodek na stopnicah sem že davno pozabil. Šel sem torej v temi, ker se mi ni zdelo vredno buditi vratarja, da bi mi prižgal luč. Tudi žepne svetilke nisem imel pri sebi. Komaj sem bil na deveti stopnici, že sem začul, da je nekdo v četrtem nadstropju previdno zaprl vrata in — nič več. In vendar — uho mi je pravilo, da nekdo hodi po stopnicah in se opira ob ograjo, ki se je tresla. Obstanem. Nič! Grem spet dalje — on tudi. Le to sem čul, da tipje po zidu. Strah me je prevzel in zdelo se mi je, da me že nekdo drži za vrat. Srce mi je divje utripalo. Zdaj pride za menoj, na hrbet mi skoči in me zadavi neslišno in nevidno."

Zdrvel sem po stopnicah, da bi čim prej prišel do hišnih vrat. Skril sem se zanje in se stisnil k zidu, pripravljeno na obrambo. Nič. Vrtar, ki je čul moje korake, je prišel in prižgal luč. Pogledal sem okoli sebe in nič. Skriti se je moral.

Hotel sem ga na vsak način počakati. Vse tiho.

Stopil sem ven. Vrtar je za menoj zaklenil hišna vrata. Postavil sem se prednje in čakal. Mora priti ven, ta fantom, strašilo. ... Mora priti ven to grozno bitje.

Deset minut nato je nekdo skoro neslišno odklenil hišna vrata in mlad, eleganten mož je stopil previdno iz veže.

Zadri sem se: "Povejte, ali ste me vi zasledovali. Kako to, da ste neslišni in nevidni?" Začuden me je pogledal in mi rekel šepetaje: "Neviden? Može smo! Zaupati vam hočem. Ne, ki gospod me ne sme videti v tej hiši, saj me razumete. In kar se tiče neslišnosti, vedite, da nosim angleške gumijaste podplate."

Gaston se je zasmejal.

Tedaj pa je skočil pokoncu debel gospod in zaklical:

"Zato nisem mogel nikdar zaslišati tega prekletega Trouvillu pri svoji ženi! ..."

Bil je gospod Duval iz četrtega nadstropja, ki se je petimi meseci ločil od žene.

Ameriška zgodba

Neka ženska že zrelih let padla z okna prvega nadstropja. Na vso srečo je pa stal na ploščniku poln voz za pobiranje smeti in tako je priletela na mehko. Se vsa topa od padca je strmel pred se, ko je prišel mimo nek Kitajec.

"Amerikanci zelo zapravljajo, je zmajal z glavo. "Ta ženska je la za rabo še najmanj deset let."

WEEKS DENTAL OFFICE

Vedno nizke cene za X-RAY

Ure: 8:30 do 8:30 večer

Phone: Harrison 9751

326 S. STATE ST.

Opposite Davis Street

PRIDITE V JUGOSLAVIJO

7 dni do vaše domovine, če potujete na ekspresnih parnikih

BREMEN EUROPA

Brzi vlak v Bremerhaven zajame udobno potovanje do Ljubljane

Ali potujete s priljubljenimi ekspresnimi parniki:

COLUMBUS

HANSA - DEUTSCHLAND

HAMBURG - NEW YORK

Izborne izdajnice vseh od Cherbourga, Bremen ali Hamburga

Za pojasnila vprašajte lokalnega agenta ali

HAMBURG-AMERICAN LINE

NORTH GERMAN LLOYD

130 W. RANDOLPH ST. CHICAGO

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 18. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in to tako, da se naroči na eno leto ali na dve leti. Če se naroči na eno leto, se plača \$1.20 za eno leto in \$1.20 za eno leto. Če se naroči na dve leti, se plača \$2.40 za dve leti. Če se naroči na tri leti, se plača \$3.60 za tri leti. Če se naroči na štiri leti, se plača \$4.80 za štiri leti. Če se naroči na pet leti, se plača \$6.00 za pet leti. Če se naroči na šest leti, se plača \$7.20 za šest leti. Če se naroči na sedem leti, se plača \$8.40 za sedem leti. Če se naroči na osem leti, se plača \$9.60 za osem leti. Če se naroči na devet leti, se plača \$10.80 za devet leti. Če se naroči na deset leti, se plača \$12.00 za deset leti. Če se naroči na eno leto, se plača \$1.20 za eno leto. Če se naroči na dve leti, se plača \$2.40 za dve leti. Če se naroči na tri leti, se plača \$3.60 za tri leti. Če se naroči na štiri leti, se plača \$4.80 za štiri leti. Če se naroči na pet leti, se plača \$6.00 za pet leti. Če se naroči na šest leti, se plača \$7.20 za šest leti. Če se naroči na sedem leti, se plača \$8.40 za sedem leti. Če se naroči na osem leti, se plača \$9.60 za osem leti. Če se naroči na devet leti, se plača \$10.80 za devet leti. Če se naroči na deset leti, se plača \$12.00 za deset leti.

Če želite naročiti list Prosveto, pošljite ta kupon na: PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljite naročnino za list Prosveto vreden \$.....

1) Ime..... Čl. društva.....

2) Naslov..... Čl. društva.....

3) Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od naslednjega števila..... Čl. društva.....

4)..... Čl. društva.....

5)..... Čl. društva.....

6)..... Čl. društva.....

7)..... Čl. društva.....

8)..... Čl. društva.....

9)..... Čl. društva.....

10)..... Čl. društva.....

11)..... Čl. društva.....

12)..... Čl. društva.....

13)..... Čl. društva.....

14)..... Čl. društva.....

15)..... Čl. društva.....

16)..... Čl. društva.....